

NIEUWE STRUIKELSTENEN IN TILBURG

Hoe Japie weer een gezicht kreeg

Je zou maar bijna elf jaar oud zijn en een hele toekomst voor je hebben. Tot er een buitenlandse bezetter komt. Die neemt jouw huis in beslag en voert jou af naar een concentratiekamp. Vermoordt je zelfs. Het overkwam velen. Een van hen heeft nu zowel letterlijk als figuurlijk weer een gezicht gekregen.

DOOR THEO VAN ETTEN

Jette Zwaaans kwam enkele jaren geleden in contact met het project 'Struikelstenen'. Die worden in de stad geplaatst voor de huizen van onder andere vermoorde Joden of van hen die wél terugkeerden. Dit om de herinnering aan in de Tweede Wereldoorlog verdwenen, vaak vermoorde medeburgers levend te houden. Jette dook in de geschiedenis van Jacob van Leer. Ter gedachtenis aan hem plaatste een groep betrokkenen op 20 november in het bijzijn van enkele nabestaanden een struikelsteen op de plek van zijn vroegere woonhuis aan het Lieve Vrouweplein.

Het jongetje links op de foto is Jacob van Leer. (Bron: Familie Ghering. Bewerking door Jan van Oevelen)

huis. Dat is immers een fantastische plek: er staan volop fruit- en vruchtentbomen en in de winter spelen zij heerlijk in de sneeuw.

Fruittjatten

Het was deze foto die ontzettend belangrijk bleek om het verhaal te reconstrueren. Jette: "Ik kwam in contact met een paar jeugd vrienden van Japie. Een van hen bleek over de bewuste foto te beschikken, alleen was hij nogal beschadigd. Gelukkig kon een fotograaf deze retoucheren, zo kreeg Japie letterlijk weer een gezicht." Ook bleken de vrienden van toen nog veel herinneringen scherp op hun netvlies te hebben staan, vertelt Jette: "Zij herinnerden zich dat de Duitsers het huis van het gezin Van Leer innamen. Hoe zij zelf vervolgens via een gat in de heg regelmatig de tuin betraden om fruit te jatten. Dat brachten ze met Japies fietsje (Japie zelf was in tusschen ondergedoken) weer naar het onderduikadres van zijn ouders.

Ontzettend mooi dat ik daar een steentje aan kon bijdragen."

Stolpersteine

Het initiatief voor het leggen van struikelstenen of Stolpersteine werd in de jaren negentig genomen door de Duitse kunstenaar Gunter Demnig. Tot op de dag van vandaag zijn zo'n honderdduizend stenen gelegd, waarvan inmiddels 54 in de gemeente Tilburg. Gelijktijdig met de steen voor Jacob van Leer werden er twee stenen gelegd voor de broers Bernard en Emanuel Kellerman nabij de flat aan de Ververstraat. In 2023 volgen er twaalf stenen op adressen in de Bisschop Zwijsenstraat, de Lange Nieuwstraat en de Oisterwijksebaan.

Voor het leggen van stenen, het onderzoeken van de levens van de betrokken personen en het opsporen van nabestaanden en andere betrokkenen zijn donateurs nodig.

Voor meer informatie zie <https://www.stichting-stolpersteine.nl/> of neem contact op met Arnoud-Jan Bijsterveld: a.j.a.bijsterveld@tilburguniversity.edu

"Het gejatte fruit brachten ze met Japies fietsje naar het onderduikadres van zijn ouders"

Jacob, ofwel Jaap, maar meestal Japie genoemd, speelt dagelijks met zijn vrienden die ook aan het pleintje bij zijn ouderlijk huis wonen. Ze doen 'circusje' en klimmen als acrobaten op elkaars schouders. Toeschouwers betalen een cent om hun kunsten te mogen aanschouwen. Een vader van een vriendje heeft een heuse Kodak camera en maakt een foto van de vriendengroep in de tuin van Japies

Waar nu de Jumbo aan het Lieve Vrouweplein staat, woonde Jacob van Leer met zijn ouders Mozes en Johanna. De struikelsteen ligt in het voormalige steegje naar hun huis. Jacob dook in 1943 onder, werd verraden en in 1944 in Auschwitz vermoord. Zijn ouders overleefden de vervolging wel en liggen begraven op de Joodse begraafplaats aan de Delmerweg.